

Ekosocialister debatterar strategin för att stoppa klimatförändringarna

[För snart 10 år sedan föreslog miljöforskaren och miljöaktivisten James Hansen i USA en sorts skatt på koldioxidutsläpp, ”fee-and-dividend”, ”avgift-och-utdelning”, som gick ut på att bolag som producerar fossila bränslen skulle betala skatt på de koldioxidutsläpp som deras produktion orsakar, och intäkterna på detta skulle delas ut lika bland alla invånare. Bolagen skulle höja sina priser för att kompensera sig för dessa avgifter, och därmed skulle användningen av fossilt bränsle minska och forskning om alternativ energi gynnas. Avgiften var tänkt att successivt öka tills användningen av fossilt bränsle hade upphört. Hansens förslag diskuterades 2013 av ekosocialisten John Bellamy Foster i en artikel i Monthly Review. Nedan publicerar vi först en kritik av Fosters artikel av Daniel Tanuro – ursprungligen publicerad i den schweiziska socialistiska tidningen A l’encontre La Brèche, senare översatt till engelska i Jacobin Magazine, 24 april 2017. Efter den kommer ett svar på Tanuros artikel från John Bellamy Foster och Ian Angus, också publicerad i Jacobin Magazine, 26 april 2017. Båda artiklarna har också publicerats på International Viewpoints webbplats, där det också finns flera andra artiklar som diskuterar ekosocialism. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Innehållsförteckning

Daniel Tanuro: Högers gröna uppvaknande.....	1
Kapitalets vilja.....	2
Republikanerna gör entré.....	3
Columbi ägg.....	4
Blandade recensioner.....	6
En ny funderare om Hansens förslag.....	8
Inte det enda möjliga sättet.....	10
Inte det enda effektiva förslaget.....	12
Inte heller internationalistiskt.....	13
Marknaden kan inte vara lösningen.....	14
Ian Angus/John Bellamy Foster: Steg till ekosocialism.....	15
Hansens förslag.....	16
En konservativ trojansk häst.....	16
Ekosocialister och Hansens program.....	17
Betydelsen av en strategi för en utväg.....	19

Daniel Tanuro: Högers gröna uppvaknande

[Daniel Tanuro är utbildad jordbruksexpert, ekosocialistisk aktivist och författare till boken Green Capitalism, Why it Can’t Work.]

COP21-förhandlingarna i Paris 2015 hade ett sällsynt ögonblick av framgång. Till skillnad från Köpenhamn sex år tidigare ledde klimatmötet till en överenskommelse – och dessutom en ambitiös

sådan. De deltagande regeringarna förpliktigade sig att hålla temperaturökningarna ”gott och väl under 2° C” och ”fortsätta ansträngningarna” att inte överskrida 1,5° C uppvärmning. Ingen hade kunnat tänka sig ett sådant genombrott.

Men det fanns ett aber, som den franske presidenten François Hollande omedelbart påpekade: partierna hade inte kommit överens om att införa något pris på koldioxid, en faktor som hade stått i centrum för den kapitalistiska klimatstrategi som förde fram till toppmötet. Sex månader innan COP21 sa Hollande:

Om vi verkligen vill skicka signaler till marknaderna, så att företagen kan ta sina beslut på ekonomiskt optimala grundvalar, som också kan vara ekologiskt optimala, så uppstår med nödvändighet frågan om priset på koldioxid eftersom det är den mest konkreta vink som kan ges till alla ekonomiska aktörer.

Hollandes uttalande visar hur kapitalet till och med ännu mer än tidigare fortsätter att forma de överenskommelser som blir resultatet av COP-mötena. Kapitalets dominerande roll blir ännu tydligare genom det nya system med skatt-och-utdelning som förts fram av nyliberala tankesmedjor och som förespråkas av en grupp amerikanska republikaner.

Men trots sin populistiska potential och liberala härkomst kommer inte förslaget att lösa vår ekologiska kris. För det behöver vi bygga en stark allians underifrån som kommer att utveckla alternativ som är befriade från den profitdrivna logik som skapade klimatkrisen från början.

Kapitalets vilja

Organisatorerna av COP21 gjorde allt de kunde för att ge intryck av att statscheferna och regeringarna skrev historia, men de hade redan tillbringat lång tid för att förhandla fram detaljerna med multinationella bolag. Vid COP-mötet i Lima året innan slog politiker och bolagsledare fast ramarna för Parisavtalet med hjälp av ”en strategisk dialog på hög nivå”.

Företagen kräver en central roll under klimatförhandlingarna. De flesta stora multinationella bolagen är övertygade om att de så småningom själva måste betala kostnaderna för den globala uppvärmningen, och de vill så fort som möjligt ha ett bestämt politiskt beslut om priset på koldioxid så att de kan planera sina investeringar. De kräver också ett globalt pris på koldioxid för att säkerställa att alla konkurrenter betalar mer eller mindre samma pris. (I väntan på politiska beslut använder redan många multinationella bolag ett internt kolpris som rekommenderats av Finansiella stabilitetsrådet).

De manifest, öppna brev och olika rapporter som kapitalistiska tankesmedjor och företagsgrupper publicerade månaderna innan COP21 visar detta tydligt.

2014 publicerades exempelvis rapporten *Better Growth, Better Climate* av Globala kommissionen om ekonomi och politik, en inflytelserik tankesmedja under gemensamt ordförandeskap av förre mexikanske presidenten Roberto Calderón och Nicholas Stern, som 2006 skrev en viktig rapport om klimatförändringarnas ekonomi åt den brittiska regeringen. Avslutningen rekommenderar ”att starka och förutsägbara priser på koldioxid ska införas ... [för att] sända starka signaler inom hela ekonomin.”

De förslag från nio arbetsgivargrupper och flera hundra VD-ar för stora företag som gavs ut några få månader innan COP21 hänvisade uttryckligen till denna rapport, och hävdade att

Överenskommelsen bör lägga grunden för att integrera ett system med priser på koldioxid i alla länder med större utsläpp, med priser som:

- är robusta och förutsägbara, och därmed stimulerar åtgärder mot utsläpp och gör det möjligt att ta beslut att investera i teknologier med låga koldioxidutsläpp på det mest kostnadseffektiva sättet;
- förhindrar en snedvridning av konkurrensen;
- samordnas med en utfasning av alla befintliga subventioner av koldioxid;
- litar till relevanta verktyg som handel med utsläppsrätter, eller skatter/utvidgning av handeln.

Kravet på ett pris på koldioxid ställs även utanför de gröna kapitalistiska sektorerna. I juni 2015 skrev sex stora oljebolag – British Gas Group, BP, Eni, Royal Dutch Shell, Statoil och Total – ett öppet brev till FN och ”[uppmanade] regeringarna att påskynda sina politiska svar och ge en mycket starkare prissättning på koldioxid”. Exxon-Mobil skrev inte under, men i ett pressmeddelande i slutet av Paris-samtalen räknade denna fossilbränslejätte upp de ”centrala principerna” i en klimatpolitik. De avslutade:

Beslutsfattare över hela världen överväger ett antal juridiska och regleringsalternativ för att uppnå dessa mål. Bland de olika förslagen anser Exxon-Mobil att en avkastningsneutral koldioxidskatt [som inte ökar skattebördan] vore ... det bästa sättet att möta dem.

Kapitalets ansträngningar att forma de framtida klimatregleringarna kommer bara att öka. COP21 undanröjde inte hotet om klimatförändringar. Överenskommelsen utgör en avsiktsdeklaration och det finns ett gap på ungefär 2° C mellan dessa avsikter och de Nationellt beslutade bidrag (NDC) som länderna ska bestämma. Den ”strategiska dialogen på hög nivå” antas ta itu med detta gap i framtiden och samtalen fortsätter än idag, mer än någonsin med stöd från företagsintressen. De multinationella bolagen betonar att det är de som måste utforma energiövergången eftersom de – inte den offentliga sektorn – kommer att genomföra den.

Republikanerna gör entré

Mer än något annat vill bolagen ha ett internationellt koldioxidpris. Men hur detta pris ska förverkligas återstår att diskutera. Hittills varierar diskussionen beroende på nationella och regionala erfarenheter. Vissa förespråkar att det skapas nya marknader för utsläppsrätter, som de inom EU, i Kalifornien, Quebec, nordöstra USA och sex regioner i Kina. Andra vill påföra en koldioxidskatt, som den skatt som British Columbia provade.

Leden av anhängare till koldioxidskatt ökade oväntat förra månaden [februari 2017] när åtta höjdarkandidater i det republikanska partiet – ja, klimatförnekaren Donald Trumps parti – lade fram ett konkret förslag om koldioxidskatt.

Republikanerna utformar sitt program för koldioxidskatt som en ”neutral” skatt som inte ska öka ”skattebördan”. De vill också tillämpa den omedelbart i USA istället för att vänta på ett internatio-

nellt koldioxidpris.

Ytligt sett är förslaget ganska fantastiskt. Det tar upp en tanke som först föreslogs av den framstående klimatforskaren James Hansen, och kräver en koldioxidskatt som ska öka varje år, och vars intäkter helt och hållet ska betalas tillbaka lika till alla medborgare. Varje man, kvinna och barn ska få lika mycket pengar.

Författarna är konservativa tungviktare, inklusive James Baker III (utrikesminister under president George H W Bush), Henry Paulson (finansminister under George W Bush, tidigare VD för Goldman Sachs), Martin Feldstein (ordförande för Ronald Reagans ekonomiska råd), George Schultz (Reagans utrikesminister, Richard Nixons finans- och arbetsmarknadsminister) och Rob Walton (tidigare VD för Walmart).

Deras åttasidiga förslag, med titeln ”Konservativa för utdelning på koldioxid”, skrevs till Klimatledningsrådet (CLC), en tankesmedja som har som mål att ”mobilisera världsoinionens ledare kring de mest effektiva, populära och skäliga klimatlösningarna”.

Förslaget har fyra delar. För det första skulle en skatt på 40 dollar per ton koldioxid påföras när fossila bränslen förs in i den amerikanska ekonomin – i gruvor, oljekällor eller hamnar. Denna summa skulle öka vart femte år.

För det andra är det en ”neutral skatt” vars intäkter helt och hållet skulle betalas tillbaka till de amerikanska medborgarna, inklusive barn, i form av utdelning per capita varje kvartal, lika för alla och skattefria. Med den inledande avgiften kan en familj på fyra förvänta sig en årlig utdelning på 2000 dollar.

För det tredje skulle en justeringsmekanism placeras vid gränserna för att undvika att den amerikanska ekonomins konkurrensförmåga försämras. Amerikanska företag som exporterar till länder utan koldioxidpris kommer att få rabatt på den inhemska koldioxidskatten och importen från dessa länder kommer att beskattas utifrån sitt koldioxidinnehåll. Dessa intäkter skulle gå till medborgarnas utdelning. Denna faktor gör det möjligt för USA att gå vidare innan andra länder kommer överens om världspriset på koldioxid, samtidigt som de driver på för att införa det.

Slutligen skulle regleringar ”som inte längre behövs för att genomföra en stigande koldioxidskatt” avskaffas: en stor del av EPA:s tillsynsmakt över utsläppsrätterna skulle avskaffas, inklusive ett totalt upphävande av Planen för ren energi.

Förslaget kräver också att de åtgärder som Obama genomförde för att uppfylla de amerikanska NDC ska dras tillbaka helt och hållet. Författarna rättfärdigar detta krav genom att säga: ”För att bygga och vidmakthålla ett tvåpartisamförstånd för att avskaffa regleringar i denna storleksordning bör den inledande koldioxidskatten vara högre än de nuvarande regleringarnas utsläppsminskning.”

Columbi ägg

Förslagets paradox är uppenbar: trots att det antas möta utmaningarna från klimatförändringarna så analyserar det inte – nämner i själva verket knappt – hur planen skulle påverka utsläppen. Författarnas motiv verkar faktiskt ha varit mer ekonomiska och politiska än ekologiska och sociala. De

utnyttjar oron för klimatförändringarna och missnöjet med åtstramningarna för att driva igenom sitt program. Även om deras metoder är mer subtila än Trumps, så delar de presidentens reaktionära drivkrafter, i synnerhet vad gäller protektionismen och avvecklingen av EPA.

Ekonomiskt tar förslaget upp den gröna kapitalismens klassiska argument: införandet av ett koldioxidpris kommer att stimulera teknologiska uppfinningar, öka investeringsmöjligheterna (genom ”storskalig ersättning av infrastrukturen för energi och transporter”), och ge företag, speciellt inom energisektorn, den stabilitet de behöver för att planera framåt. De skriver:

[O]m investerare vet att en koldioxidskatt kommer att öka stadigt med tiden, så skulle de stimulerande effekterna av den slutliga skattesatsen bli kännbara nästan omedelbart för infrastruktur- och samhällsserviceprojekt, i synnerhet de med långsiktig återbetalning. Dessutom skulle framsynta hushåll stimuleras att låna.

Vidare skulle avskaffandet av regleringar ”ge företagen flexibilitet att minska utsläppen på allra mest effektiva sätt”. Koldioxidskatten skulle ge mångsidiga positiva effekter: på ”tillväxten genom sina dynamiska effekter på konsumtion och investeringar”, och även på konsumenternas agerande.

Författarna förknippar den ”ekonomiska osäkerhet” som deras förslag skulle hjälpa till att lindra med populismens globala uppsving, som ”hotar det nuvarande politiska samförståndet för en avreglerad handel och investeringar”. Även om detta hot ”inte lämpar sig för enkla svar”, skriver de, ”så utgör ett koldioxidutdelningsprogram ett sällsynt undantag”. Som ”en enkel tanke som stärker ekonomin och förbättrar de ekonomiska framtidsutsikterna för landets missgynnade” kan utdelningarna ”avleda den populistiska energin i en socialt fördelaktig” – det vill säga nyliberal – ”riktning”. I grund och botten utnyttjar författarna populism för att bekämpa populism, vilket deras vädjan visar: ”vi Folket förtjänar att kompenseras när andra tvingar på oss klimatrisker och släpper ut gaser som binder värme i vår gemensamma atmosfär”.

Förslagets ideologi kommer också att tilltala mer traditionella konservativa. Planens författare för fram systemet med skatt-och-utdelning som en perfekt strategi för att ”minska regeringens totala storlek”. De skriver:

Ett avskaffande eller en utfasning av en rad energiförknippade regleringar skulle minska regeringsbyråkratins, gynna en ekonomisk tillväxt och frigöra finansiella och personella resurser som nu används för att administrera och efterfölja dessa program. En gradvis stigande koldioxidskatt skulle också undanröja grunden för ännu mer hårdhänta regleringar av utsläpp av växthusgaser i framtiden.

Precis som Trump angriper författarna EPA:s roll som tillsynsmyndighet, men de gör det i namn av miljön. De hävdar envist:

[E]tt-till-ett-förhållandet mellan koldioxidskattens intäkter och utdelningar [måste] vidmakthållas, eftersom planens livslängd, popularitet och transparens alla hänger på detta. Att avsätta avkastningar från koldioxidskatten till andra syften [som investeringar i förnybara energikällor] skulle undergräva det folkliga stödet för att gradvis höja koldioxidskatten och de bredare motiven för långtgående minskningar av regleringarna.

Med andra ord ska de få stöd för planen genom att muta konsumenter som annars skulle kunna invända mot fler nedskärningar av USA:s regleringssystem.

Författarna tror också att deras förslag passar in i landets vidare utrikespolitiska mål, och påstår att det kommer att ”stabilisera en instabil värld”. De tar hänsyn både till det amerikanska folkets krigströtthet och USA:s önskan att bevara och stärka sitt imperialistiska ledarskap. ”Stabilisera världen” betyder för Baker och kompanjoner att ge USA ”energiberoende”. En koldioxidskatt, hävdar de, skulle ”uppmuntra inhemsk kärnkraft, och ytterligare gynna ett stabilt klimat och USA:s energiberoende”. Ett sådant oberoende ”skulle ... minska behovet att skydda eller försöka påverka politiskt sårbara oljeproducerande regioner”, och stärka nationens säkerhet.

Slutligen skulle planen ”konsolidera ett konservativt ledarskap”. De förklarar:

Opinionsundersökningar på senare tid visar att 64% av amerikanerna är mycket eller ganska oroliga över klimatförändringarna, medan en klar majoritet republikaner medger att klimatförändringarna äger rum. På samma gång visar en talande undersökning att 67% av amerikanerna stöder en koldioxidskatt där avkastningen direkt ska återlämnas till dem, inklusive 54% av konservativa republikaner.

Folk må vara oense om mänsklighetens roll för klimatförändringarna, medger Baker och hans bundsförvanter, men ”bevisen” har ”blivit för starka för att ignoreras” och riskerna ”är för stora och vi bör gardera oss mot dem”. För författarna ”är många republikaners motstånd mot att på ett meningsfullt sätt ta itu med klimatförändringarna en återspeglning av dåliga vetenskapliga och ekonomiska kunskaper, vilket står i konflikt med partiets egen ädla tradition av ledarskap.” Dessutom är amerikaner under 35, personer med latinamerikansk bakgrund och personer med asiatisk bakgrund – grupperna med högst befolkningstillväxt – mest oroliga över klimatförändringarna. Republikanerna ”bortser från denna verklighet på egen risk”.

Den strategiska slutsatsen är tydlig: ”Det ankommer på Republikanska partiet att visa vägen istället för att titta åt andra hållet.” Republikanerna har nu en sällsynt chans att bestämma villkoren för en varaktig marknadsbaserad klimatlösning, som garanterar stöd från båda partierna, industrin och allmänheten. Inte mindre viktigt är att detta är en möjlighet att visa de konservativa rättesnörenas kraft genom att erbjuda en effektivare, rättvis och populär klimatpolitik som grundas på en fri marknad, en mindre regering och utdelning till alla amerikaner. Som tre av författarna skrev i ett forum på *New York Times*, så inbjuder de fyra kombinerade pelarna till ”nya koalitioner”:

Miljöaktivister torde gilla de sedan länge påkallade utfästelserna till prissättning på koldioxid. Tillväxtförespråkare borde hylla de minskade regleringarna och den ökade klarheten inom politiken, vilket bör uppmuntra investeringar, speciellt i ren teknologi. Frihetsförespråkarna borde applådera ett program som förutsätter att drivkrafterna blir de rätta och regeringen föses ur vägen. Populister bör välkomna påverkan på fördelningen.

Blandade recensioner

En ledare i *Financial Times* hyllade förslaget och intygade dess nyliberala äkthet:

Det finns inget inneboende etatistiskt i att korrigera ett pris för att införliva de verkliga produktionskostnaderna – i detta fall koldioxidutsläppens miljökostnader – samtidigt som den bredare marknaden lämnas orörd.

Den brittiska tidningen fortsatte retsamt: ”Att acceptera denna princip skulle stödja hur USA närmar

sig klimatförändringarna på intelligent ekonomi snarare än på ideologi.” Touché.

Vissa av medlemmarna i Baker och Co:s förväntade ”nya koalitioner” rättade omedelbart in sig i ledet. Demokraten Lawrence Summers, till exempel, visar att de åtta konservativa herrarna gör rätt i att satsa på ett tvåpartisamförstånd. Summers skrev att han ”stöder [förslaget] starkt”, och håller till och med om att överge miljöregleringar till förmån för prisstimulanser: ”En del av mina vänner kanske inte håller helt med, men jag tror att det är ett positivt steg att ersätta regleringar för att styra och kontrollera med en sådan skatt. Det kommer att minska ovissheten och därmed uppmuntra investeringar.”

En del av miljörelsen välkomnade också CLC:s förslag, och underströk Naomi Kleins påstående att grönt ljus ofta blandas ihop med grön kapitalism, om inte till och med kapitalism i sig.

Mark Tercek är en användbar illustration av denna sammanblandning. Tercek är tidigare VD för Goldman Sachs och driver nu The Nature Conservancy (TNC), en organisation med en miljon medlemmar som förvaltar tusentals kvadratkilometer skyddad mark över hela världen. Värdet på TNC:s tillgångar överstiger troligen 5 miljarder dollar, och representanter för oljebolag sitter i dess styrelse.

Tercek var också medförfattare till boken *Nature's Fortune*, som hävdar att vi bör skydda miljön eftersom den utgör en enorm källa till profiter. För Tercek handlar skyddet av naturen om att göra detta skydd attraktivt för investerare. Denna strategi innebär att sätta ett pris på allting, speciellt koldioxid, så hans reaktion på förslaget bör inte komma som någon överraskning: ”Vi borde alla välkomna det förslag om utdelning på koldioxid som Klimatledningsrådet tillkännagivit”, skrev han. ”Och när våra republikanska vänner nu har stigit fram hoppas jag att demokraterna och miljöaktivisterna med glädje kommer att välkomna dem till nya tvåpartssamtal om detta förslag om koldioxidutdelningar.”

Tyvärr för Baker och hans medförfattare rullade inte deras eget läger ut den röda mattan. Rupert Darwall – historiker, medlem i den ultrakonservativa tankesmedjan Centrum för politiska studier och Trumpanhängare – är ett exempel på denna ståndpunkt. Darwalls bok *The Age of Global Warming: A History* är en fin illustration av hur klimatförnekande passar i det republikanska partiets förhärskande ”reaktionära sinnelag”.

Det är givet att författarna till ”Konservativa för utdelning på koldioxid” inser detta hinder. Oavsett vad (eller vem) som orsakade klimatförändringarna, resonerar de, har republikaner en plikt att försöka förhindra det hot de utgör. Men detta argument undviker frågan: varför begränsa människans utsläpp om de inte orsakar klimatförändringar?

Darwall riktar in sig på denna svaga punkt, och skriver att ”ingen vid sina sinnens fulla bruk skulle tänka sig att beskatta koldioxid om den ansågs ofarlig och livsviktig, vilket den givetvis är”, och han kallar förslaget inget annat än ”elitens klimathysteri”.

Darwalls ståndpunkt beror inte enbart på hans band till klimatförnekarna. På ett djupare plan gör hans konspiratoriska ideologi honom oemottaglig för förnuft – till och med det imperialistiska ”skälet”, att om USA drar sig ur Parisavtalet så kommer det att tillåta Kina att ta en ledande roll i energiövergången och öka dess makt på den internationella scenen enormt.

Personer som Darwall tror att internationella konkurrenter uppfann "klimathysterin" för att hindra USA från att utnyttja sina enorma fossilbränslereserver och bli "stort igen". Kina har första platsen inom vind och sol? Desto bättre, resonerar Darwall, ty det kommer att öka priset på deras export, medan kol, skiffergas och billig oljesand kommer att garantera USA-ekonomins konkurrenskraft.

I en artikel uppmanar Darwall Trump att lära av George W Bushs erfarenheter: Bush inledde sin andra mandatperiod med att säga upp Kyotoavtalet, men sedan bombarderade Tony Blair honom vid G8-mötet. Vid mötet i Gleneagle 2005 gav Bush efter och öppnade dörren för Obamas klimatpolitik som, hävdar Darwall, gynnar Kina. Den nye presidenten måste lära av denna läxa och "stå upp mot världen". Detta råd vore skrattretande om inte insatserna vore så höga.

En ny funderare om Hansens förslag

Trots klimatförnekarnas invändningar skulle CLC:s förslag kunna forma allmänhetens samtycke på ett verkligt sätt. Skälet är att klimatförnekande är ohållbart i det långa loppet. Som Tercek uttrycker det: "I sitt hjärta vet många republikaner i kongressen att vi behöver agera, men de är fångade i sin klimatfientliga hållning av en bister partipolitik och hotet från intressegruppers pengar som stöder deras främsta motståndare." Ingen vet när "dagen för rymningen från fängelset" kommer, men vänstern behöver på allvar fundera över sin ståndpunkt.

James Baker och hans kollegor uppfann inte tanken på skatt-och-utdelning: programmet formulerades ursprungligen av den framstående amerikanske klimatforskaren James Hansen. Efter att tidigare ha varit chef för NASA:s Goddardinstitut har Hansen varit klimataktivist sedan sin pension. Han slog så tidigt som 1988 larm om uppvärmningen i ett vittnesmål inför en kongresskommitté. Hansen är en utomordentlig vetenskapsman, humanist, en man av övertygelse, och har arresterats flera gånger efter att ha deltagit i aktioner mot koleldade kraftverk och oljeledningen Keystone XL. Hans personlighet förklarar delvis framgången för hans förslag inom en del vänster- och ekolog-kretsar.

Hansen föreslog för första gången avgift-och-utdelning på koldioxid i ett förhör inför kongressen 2009. Hans resonemang var sunt. Han insåg med rätta att en klimatpolitik bara kan lyckas om man har majoritetens stöd: det vill säga om den i viss mån återspeglar de ökande stämningarna mot åtstramningarna. Hans förslag var utformat att göra just det.

Som han förklarar i *Storms of my Grandchildren*:

Folk med låga inkomster kan tjäna på att begränsa sina utsläpp. Folk med många hus, eller som flyger runt världen mycket, kommer att betala mer i ökade priser än vad de får i utdelning.... Om tillgångarna till 100% fördelas till allmänheten kommer allmänheten att gå med på att avgiften stiger till höga nivåer, till skillnad från det relativt ineffektiva koldioxidpris som kännetecknar utsläppstak och handel med utsläppsrätter under detta tak [cap-and-trade] eller en ren koldioxidskatt.

Hansen vet att vi måste ändra på energiinfrastrukturen men konstaterar att övergången kommer att ta flera decennier. Med tanke på att det är bråttom är ett system med avgift-och-utdelning det enda sättet att på ett effektivt sätt minska utsläppen och undvika skenande klimatförändringar. Han ser förslaget som ett centralt påtryckningsmedel i en folklig politik som också skulle inbegripa energi-

besparingar, förbud mot att exploatera okonventionella fossila bränslen, att stänga koleldade kraftverk som saknar sätt att fånga koldioxid, markskötsel för att öka magasinering av koldioxid och utveckling av den så kallade fjärde generationens kärnkraft.

Hansens metod övertygade en del av vänstern. 2013 skrev John Bellamy Foster, känd för sin *Marx's Ecology*, en lång artikel till *Monthly Review*, som diskuterade förslaget. Foster gav uttryck för flera invändningar, och skrev att "trots alla sina starka sidor är Hansens strategi för en utväg i sig själv otillräcklig" och att den "inte går tillräckligt långt".

"Trots sina progressiva drag", skriver han, "är det till största delen en elitbaserad strategi uppifrån och ner", som inte tar itu med "frågan om kapitalismen och det tvång att ackumulera som driver ett sådant system". Foster hävdar därför att "en verklig lösning kräver en radikal förändring av samhällets prioriteringar", en "mycket större samhällsomvandling som bara kan inledas med hjälp av demokratiska massmobiliseringar", kort sagt "en revolutionär omvandling".

Icke desto mindre stödde Foster starkt utdelningsskatten, och såg den som "den enda rimliga metoden för att snabbt få ner koldioxidutsläppen". Han hyllade Hansen för att uppmärksamma klassfrågan: "Det viktiga med Hansens sätt att närma sig klimatförändringarna, utöver att han förstår klimatvetenskap i sig, är att det till stor del härrör ur hans klassanalys, hans populistiska ramar, hans internationalism och hans ödesdigra realism", och poängterar att "[u]tan ett mycket högre pris på koldioxid som återspeglar de verkliga kostnaderna för koldioxid (inklusive dess miljökostnader) finns det, med tanke på det rådande sociala/ekonomiska systemet, inget hopp om att undvika en katastrof."

Fosters ståndpunkt verkar vara svår att få ihop. Å ena sidan intar han en revolutionär inställning, som är i linje med hans analys av den globala uppvärmningen som ett resultat av den kapitalistiska ackumulationen. På denna grundval avvisar han logiskt varje stegvis strategi: "det är inte möjligt med någon gradvis utväg", skriver han, "tiden är för kort". Å andra sidan anser han att Hansens förslag är "ett första avgörande steg som måste tas om vi ska undvika oåterkalleliga klimatförändringar", och kallar det "ett kalkylerat försök att genomdriva det mest omfattande program som kapitalets regim skulle kunna tänka sig att acceptera."

Foster brottas med de inneboende motsättningar som är centrala i Hansens förslag, som i själva verket är en populistisk variant på den nyliberala teori som hävdar att vi kan bekämpa miljöförstörelserna utan att kämpa mot ackumulationen, utan att skapa bindande mål för minskad nedsmutsning, och utan en kollektiv praktik som skapar nya kulturella värden. Systemet med avgift- och-utdelning ger föreningarna ett marknadspris så att företagen kommer att lägga om sina investeringar, och konsumenterna kommer att förändra sina vanor.

För att undkomma denna motsättning hävdar Foster att Hansens förslag är "objektivt revolutionärt" eftersom det kommer att utlösa den antikapitalistiska dynamik som är nödvändig för varje långsiktigt program för att stabilisera klimatet:

De största möjligheterna med Hansens stadigt ökande koldioxidavgifter och utdelningar är att resultaten av dem skulle genljuda i varenda vinkel och vrå av samhället och ekonomin. Det skulle i vardagslivet mer än någonsin klargöra klasskaraktären på både koldioxidavtrycket och den allt större ödeläggelsen av planeten som ett ställe för människor att bo på.

Foster åberopar till och med *Kommunistiska manifestet* för att betona sin poäng: Och det skulle snart bli uppenbart att den sorts radikala förändringar som skulle behöva införas i hela systemet av produktions-, distributions- och konsumtionsförhållanden bara skulle kunna ”ske genom despotiska ingrepp i egendomsrätten och de borgerliga produktionsförhållandena, alltså genom åtgärder som kan förefalla ekonomiskt otillräckliga och ohållbara, men som under rörelsens gång kommer att spränga sina egna ramar och som är oundvikliga som medel för att omstörta hela produktionssättet. Dessa åtgärder kommer naturligtvis att vara olika i olika länder.”

Fosters tro på förslagets antikapitalistiska förtjänst vilar på tanken att det finns en ”klasskaraktär” i att skänka låt oss säga 2000 dollar per år till alla amerikanska hushåll. Men den lätthet med vilken åtta republikanska ledare tog upp tanken på avgift-och-utdelning borde ge orsak till tvivel.

Exakt vad utgör ett klasskrav? Det måste få de utsugna att inse att samhället är uppdelat i fientliga klasser, som avgörs av sitt förhållande till produktionen och ägandet. Det kapitalistiska produktionssättet återskapar hela tiden sociala ojämlikheter, och i detta system avslöjas inte fientligheten mellan klasserna genom att en identisk summa pengar delas ut till alla medborgare. I själva verket döljs den av det. Alla kommer att betala skatten – eftersom bolagen kommer att lägga den på priset till konsumenterna (åtminstone delvis) – och alla kommer att få betalt av den. Utdelningen per capita skulle ha en liten omfördelningseffekt, men inte tillräckligt för att ge den en ”klasskaraktär”.

Inte det enda möjliga sättet

För Foster och hans anhängare, som innefattar Ian Angus, grundare av den utmärkta webbplatsen *Climate and Capitalism* och vår kamrat Alan Thornett i Socialist Resistance, rättfärdigas stödet till Hansen med att de globala klimatförändringarna är brådskande. De hävdar att utdelningsskatten under nuvarande förhållanden är det enda möjliga sättet – ”det mest omfattande program som kapitalets regim skulle kunna tänka sig att acceptera”, som Foster uttrycker det.

Alan Thornett vidareutvecklade denna tanke:

Vi behöver en fullständig övergång till förnybar energi, slut på produktivism, ett enormt program för energibesparingar, en helhetssyn på transportpolitiken och en kraftig minskning av bilanvändningen, lokal produktion av mat (och annat) där det är möjligt, jordreform, vattenvård, livsmedelssuveränitet, en kraftig minskning av köttkonsumtionen, skydd av livsmiljöer och sårbara arter – och listan bara fortsätter. Men problemet är hur dessa åtgärder ska accepteras och tillämpas inom en tillnärmelsevis nödvändig tidsperiod och hur det ska skapas ett folkligt stöd för att genomföra dem... Problemet med detta, grovt uttryckt, är att vi inte verkar stå på randen till en världsrevolution, och när den så småningom kommer kanske det är försent att göra något.

Även om klimatförändringarna utgör ett ytterst allvarligt hot så stämmer det inte att schemat med skatt-och-utdelning utgör gränsen för en politik som kapitalet skulle acceptera, och inte heller att de andra förslagen skulle kräva en ”världsrevolution” innan de kan införas.

Exempelvis skulle ett offentligt program som isolerar och renoverar byggnader – till att börja med offentliga byggnader – kunna genomföras utan att krossa det kapitalistiska systemet; många städer har infört gratis kollektivtrafik; medborgarsamfund organiserar konsumtionsmönster utifrån lokala ekologiska jordbruk; bondefackföreningen Via Campesino arbetar med livsmedelssuveränitet och

koldioxidbindande odlingsmetoder; infödda folk försvarar skogen och andra naturresurser i sina territorier; delar av arbetarrörelsen kräver att det upprättas ”energidemokrati” genom att socialisera energiindustrin och omskola arbetarna; och hundratusentals människor mobiliserar mot den fossila infrastrukturen.

Skillnaden mellan dessa projekt och förslaget om avgift-och-utdelning är inte att de förstnämnda kommer att ta tid att utveckla medan det sistnämnda kan tillämpas omedelbart. Istället ingår de ovan nämnda rörelserna i en social strategi som förenar sig med de utsugna och förtryckta för att utveckla ett ekosocialistiskt alternativ, medan Hansens och CLC:s förslag innebär att man ska kämpa för ett politiskt samförstånd kring en lagstiftning som sägs gynna tre parter.

Den senaste utvecklingen i Seattle hjälper till att visa på denna skillnad. Klimatrörelsen i staten Washington byggde en allians med fackföreningar, färgade bostadsområden, kvinnoorganisationer, infödda folk och andra förtryckta grupper. En strömning inom rörelsen ansåg att klimatkrisen krävde en politisk överenskommelse mellan demokrater och republikaner, som bara gick att uppnå kring en koldioxidskatt, och de fick med den på valsedlarna i november förra året. (Förslaget skiljde sig något från Hansens. Det förlorade med 40,75% mot 59,25%.) De två strategierna innebar väldigt olika relationer till de sociala rörelserna.

David Roberts sammanfattade detta exempel i följande ordalag:

Den del av vänstern som jobbar med social rättvisa pressar på för att göra klimatet till en del av en bredare progressiv rörelse. Samtidigt pressas vänstern fortfarande av centristerna och nördarna att göra klimatpolitiken till en tvåpartifråga, och dessa påtryckningar kommer bara att öka när antalet republikanska lagstiftare som är villiga att förhandla om klimatet blir större (från sin nuvarande handfull).

Men inte ens om skatteintäkterna helt och hållet delades ut till medborgarna skulle det garantera att klimatpolitiken får socialt rättvisa effekter. Det skulle kräva mer än en ökning av enskilda inkomster – ett lyft som konsumenterna för övrigt inte skulle kunna använda för att köpa en SUV. Som Roberts uttrycker det:

Låginkomstområden behöver inte bara skattelättnader, de behöver en tålig infrastruktur, tillgång till jobb och utbildning i ren energiekonomi. Fackligt anslutna arbetare behöver inte bara skattelättnader, de behöver hjälp med övergången, omskolning och skydd för de industrier där många av fackföreningarnas medlemmar jobbar.

Övergången kräver med andra ord kollektiva projekt och investeringar. Roberts frågar: ”Om ett pris på koldioxid inte finansierar dessa investeringar, vad kommer då att göra det?” Frågan blir ännu mer relevant eftersom varenda förslag som diskuteras grundas på trossatsen om koldioxidskattens ”skattemässiga neutralitet”.

Finansiering är inte det enda som står på spel. Vänstern behöver också anta en strategi som kan svara på dessa utmaningar vad gäller program å ena sidan och en kollektiv praktik som skapar nya kulturvärden å den andra. Denna punkt är avgörande: hur kan vi tänka oss att få slut på klimatkrisen på ett rättvist sätt utan en praktik av självorganisering, kontroll och självadministration som knyter samman sociala och miljökrav? Sådana metoder skulle göra det möjligt för de utsugna, förtryckta och utanförstående att utveckla ett alternativ till det borgerliga konsumtionsamhället och den

produktivistiska ideologin. Skatteutdelningen gynnar inte dessa metoder på minsta sätt.

Inte det enda effektiva förslaget

Vänsteranhängare till avgift-och-utdelning hävdar att det ”under nuvarande förhållanden” är det enda sättet att snabbt minska utsläppen av växthusgaser, eftersom utdelningen kommer att garantera ett folkligt stöd till en politik som skulle öka koldioxidpriset (till c:a 150-200 dollar/ton).

Om vi antar att företagen accepterar dessa nivåer, så måste vi visa att skatten skulle minska utsläppen av växthusgaser. Hansen säger att en skatt på 10 dollar/ton, med en årlig ökning på 10 dollar/ton, skulle minska utsläppen med 30% på 10 år, då skatten skulle nå 100 dollar/ton. Det går att ge tre svar på detta påstående.

För det första är det ingen förbättring gentemot den klimatplan som utvecklades under Obama efter COP21, som krävde en minskning på 26-28% mellan 2015 och 2025 med hjälp av regleringar. För det andra är Hansens förslag, precis som Obamas mål, knappast mer ambitiöst än vad USA skulle ha uppnått 2012 genom att ratificera Kyotoprotokollet.

Slutligen och viktigast är att Hansens eget exempel till kongressen ifrågasätter dessa beräkningar: en avgift på 115 dollar för varje ton koldioxid som släpps ut från fossila bränslen – motsvarande en prisökning på 1 dollar/gallon [3,78 liter] bensin eller omkring 8 cent per kWh på elpriset – skulle skapa 670 miljarder dollar i utdelningar. Varje vuxen ”laglig invånare” skulle få en andel, motsvarande 3000 dollar/år. En familj med två barn skulle få omkring 9000 dollar/år, och 750 dollar skulle sättas in på deras bankkonto varje månad. Det finns inget samband mellan skatten, utdelningen och utsläppsminskningarna. En tid efter att klimatforskaren första gången formulerade sitt förslag ökade bensinpriserna i USA med omkring 1,20 dollar/gallon på två år, inte tio. Effekten på konsumtionen – och därmed utsläppen – förblev mycket begränsad: det skedde en minskning på mindre än 3%.

Allmänt sett finns det två möjliga mekanismer för att minska utsläpp: regleringar och beskattning. Hansen tror helt klart att den andra kommer att vara effektivare än den första. Han betonar också skattens juridiska enkelhet jämfört med ohanterliga regleringsmekanismer.

Vi bör tänka efter noga innan vi stöder honom på dessa punkter. Regleringar som är utformade för att möta miljömål garanterar ett resultat, medan pristimulanser inte gör det. Skattens effekter på miljön beror på marknadens svar. Med andra ord prioriterar regleringar miljörestriktioner – som volymen utsläpp av växthusgaser eller koncentrationen i atmosfären av dessa gaser – och deras motsvarande sociala effekter. Till skillnad från detta prioriterar beskattningar företagens ekonomiska restriktioner genom att göra kostnader och vinster förutsägbara. Uttryckt så här verkar det uppenbart att vänstern ska stöda den första metoden.

Men i praktiken tillämpar USA och andra länder regleringar med hjälp av en ”cap-and-trade”-politik. Som namnet antyder kombinerar dessa system ett tak [”cap”] på utsläpp och handel [”trade”] med utsläppsrätter. Det sistnämnda utgör i själva verket ett sätt att undkomma det förstnämnda. Det förklarar varför arbetsgivare driver på för att mildra tak och handel med hjälp av ett flertal marknadsmekanismer som ”Mekanismer för ren utveckling” (CDM) i det globala Syd, som ger dem utbytbara utsläppskrediter, inklusive koldioxidkrediter från plantering av träd. Tak och

handel blir mer ”handel” och mindre ”tak” – och således allt mindre effektiv.

De betungande regleringar som Hansen fördömer är delvis resultatet av denna utveckling. Se på Europeiska schemat för utsläppshandel (ETS): att det är relativt ineffektivt beror inte på taket på utsläpp utan på att företagen regelbundet tar sig runt taket med hjälp av den fria tilldelningen av överskott på utsläppsrätter, som går att byta ut och anses likvärdiga med de krediter som skapats genom ”Rena utvecklingsmekanismer”. Kort sagt blir regleringarna mindre effektiva tack vare de multinationella företagens politiska inflytande och förvandlingen av koldioxid till en vara. Det vore ett stort strategiskt misstag av vänstern att argumentera för en rent kommersiell mekanism – skatter.

Dessutom har inte systemet med skatt-och-utdelning visat sig vara effektivare än tak och handel. I Vancouver införde det liberala partiet 2008 en neutral skatt på företagens och hushållens utsläpp, som började på 10 kanadensiska dollar/ton koldioxid och fyra år senare ökade till 30 kanadensiska dollar. Fattiga familjer och småföretag fick delvis skattelättnader som en sorts omfördelning. Resultatet? Utsläppen minskade med mellan 5 och 15% – inte mycket mer än vad Kalifornien uppnådde med tak och handel.

Beundrare av avgift-och-utdelning kommer att argumentera att systemet i Vancouver skiljer sig från vad Hansen föreslog. Förvisso: skatten är låg och avkastningen fördelas inte helt till hushållen. Men om, som Foster påstår, vi ska fundera på ”det mest omfattande program som kapitalets regim skulle kunna tänka sig att acceptera”, då måste vi fundera på skattesatsen och schemat för omfördelning inom ramen för den internationella konkurrenskraften. Det för oss till den sista delen av vår analys: falllets internationella dimension.

Inte heller internationalistiskt

Vänstern måste sätta in modellen med avgift-och-utdelning i ett internationellt sammanhang, och på allvar ta hänsyn till de skilda ansvarigheterna mellan Nord och Syd. FN:s klimatkonvention (UNFCCC) föreskriver att kampen mot den globala uppvärmningen måste erkänna att olika länder har olika ansvarigheter och olika förmåga att ta itu med konsekvenserna av klimatförändringarna. Ansträngningarna måste fördelas rättvist mellan så kallade utvecklade länder, som har det största historiska ansvaret för den ökade koldioxidhalten i atmosfären, och de fattigaste länderna, som nästan inte har något ansvar alls.

De imperialistiska länderna har i årtal kämpat mot denna princip om rättvisa mellan Nord och Syd. COP i Köpenhamn misslyckades delvis därför att dessa länder vägrade efterfölja kraven på fördelning.

Nästa år satte COP i Cancun frågan på sparlåga. Istället för att diskutera hur ansvaret skulle delas beslutade regeringarna att försöka uppnå en internationell uppgörelse genom att be varje land komma fram till det NDC det kunde ta på sig. Parisavtalet var ett resultat av denna metod nerifrån och upp, och gav en lucka mellan det officiella målet (maximalt 1,5-2° C uppvärmning) och den temperaturökning som räknades fram på basis av NDC (2,7-3,7° C). Denna lucka behöver fyllas igen och framtida förhandlingar kommer att rikta in sig på att ”öka ambitionsnivån” i NDC. Den kniviga frågan om fördelning av bördan mellan Nord-Syd kommer troligen att dyka upp igen.

Hansen medger det globala Nordets stora historiska ansvar och det globala Syds rätt till utveckling. Men hans förslag kan möjligen gå mot denna princip. Enligt Hansens uppfattning borde några få länder med höga utsläpp komma överens om att införa avgift-och-utdelning, som sedan skulle spridas med hjälp av marknadsmekanismerna. Men kapitalisterna kommer inte att tillåta skatten att öka från år till år tills ekonomin är helt utan kol: till och med den föreslagna avgiften på 40 dollar/ton skulle undergräva konkurrenskraften och arbetsgivarna skulle absolut dra in på jobben.

Hansen formulerar sitt svar på dessa frågor i en artikel nyligen, och svaret är mycket likt Baker och hans kompanjoners ”Konservativa fall”. Hansen kräver ”tullar på produkter som härstammar från fossilt bränsle och kommer från icke deltagande länder och avgiftsrabatter till inhemska tillverkare på varor som exporteras till icke deltagande länder”.

De så kallade utvecklingsländer som exporterar varor till USA skulle i själva verket debiteras ett globalt pris på koldioxid som har anpassats till det amerikanska priset, och det tar inte hänsyn till de skilda ansvarigheterna för klimatförändringarna. Hansen inser motsättningen, men hävdar att ”fossila bränslen inte kan fasa ut om vissa länder tillåts exportera produkter som har tillverkats med obeskattade fossila bränslen”. Han fortsätter:

Utvecklingsländerna har rättigheter, som har erkänts i tanken om gemensamma men skilda ansvarigheter och resurser för att få ekonomisk hjälp, och de borde knytas till förbättrade jordbruks- och skogsbrukstekniker som krävs för att begränsa utsläppen av spårgaser [bl a koldioxid – öa] och lagra mer koldioxid i marken och biosfären.

På detta sätt ”kommer de farhågor som rests om ett ’tvångssamarbete’ som finns underförstått i gränsjusteringarna att mildras”. Hansens perspektiv liknar mer en upplyst imperialism än internationalism.

Marknaden kan inte vara lösningen

Detta är inte första gången klimatexperter har försökt formulera en marknadsstrategi som grundas på priset på koldioxid och tar hänsyn till både klimatkrav och social rättvisa. Redan före James Hansen utvecklade Anil Agarwal en annan välmenande marknadsbaserad lösning. Som chef för Centrum för miljöstudier föreslog Agarwal schemat ”Minskning och konvergens”.

Programmet uppmanade alla länder att komma överens om en drastisk begränsning av de globala utsläppen (”minskning”) tillsammans med en utjämning av utsläppsrätter per capita (”konvergens”) som skulle göra det möjligt för det globala Syd att komma ikapp det globala Nord med hjälp av rena teknologier. Agarwal föreslog att omsättningsbara utsläppsrätter bara skulle distribueras till de utvecklingsländer som inte hade uppnått sin per capita kvot. Länder i norr som inte hade minskat sina utsläpp tillräckligt skulle då köpa dessa rättigheter och inflödet av kapital skulle göra det möjligt för länderna i syd att köpa teknologier för koldioxidfri utveckling. Inom ramen för en sådan överenskommelse trodde Agarwal att dessa länder skulle acceptera Mekanismer för ren utveckling.

Agarwals program hade populariserats av Global Commons Institute och stöddes av framstående vetenskapsmän. Det bar aldrig frukt, av den enkla anledningen att marknadsmekanismer inte kan skydda miljön eller mänsklighetens välbefinnande. De är inte verktyg som kan användas till hjälp åt

någon sak: de tillhör ett produktionssätt som grundar sig på konkurrens om rätten att göra profit på utsugning av mänskligt arbete och naturresurser.

Nicholas Stern skrev att ”[k]limatförändringarna är det största marknadsmisslyckande världen någonsin har skådat”. Detta misslyckande beror inte på någon brist hos marknaden utan på marketens själva karaktär. Att försöka använda marknadsmekanismer för att bekämpa en klimatkatastrof som marknadsekonomi orsakat är lika ologiskt som att föreslå att vi bygger stridsvagnar för att bygga sjukhus eller skolor.

Den ekologiska krisen har orsakats av den kapitalistiska ackumulationsdynamiken. De fruktansvärda faror som denna kris innebär för mänskligheten går bara att undvika med radikala antikapitalistiska åtgärder som syftar till att producera mindre, göra andra saker och använda andra tekniker.

En del åtgärder med koldioxidskatt kan bli nödvändiga (till exempel skatt på flygbränsle), men att sätta pris på nedsmutsning kan inte vara den primära mekanismen. Vi måste konfrontera ackumulationsdynamiken, och det kan helt enkelt inte systemet med avgift-och-utdelning göra. Istället kommer det att skapa mer marknad och mindre regleringar – därmed mer tillväxt och mer ackumulation. Det går i motsatt riktning.

Marx skriver att ”friheten bara [kan] bestå i att den samhälleliga människan, de förenade producenterna, rationellt reglerar denna sin ämnesomsättning med naturen”. Marx slutsats i *Kapitalet* föregriper våra nuvarande tvingande behov: ”Att förkorta arbetsdagen är grundbetingelsen [för människans kraftutveckling].” Vi bör dela mer för att leva bättre och njuta av det verkliga välståndet: mänskliga relationer.

Vi kan inte bygga ett alternativ, och inte heller ta det ”första steget” till en ”strategi för en socialt rättvis utväg” med hjälp av James Hansens förslag. Lösningen kan bara komma – eller inte komma – genom att de utsagnas och förtrycktas konkreta strider strålar samman.

Ian Angus/John Bellamy Foster: Steg till ekosocialism

[Ian Angus är redaktör för Climate & Capitalism, och har skrivit boken Facing the Anthropocene. John Bellamy Foster är en känd ekosocialist, och har bl a skrivit boken Marx's Ecology: materialism and nature. På svenska finns en artikel av honom i antologin Ekomarxism, Hägersten : Tankekraft, 2014.]

Vi blev glada när vi hörde att Daniel Tanuro höll på att skriva en artikel om systemen med pris på koldioxid. Hans bok *Green Capitalism: Why it Can't Work* ger viktiga bidrag till det ekosocialistiska tänkandet, och han har en imponerande meritlista vad gäller personligt engagemang i många radikala miljökampanjer i Europa. Vi såg fram mot en tydlig förklaring och kraftfull kritik av marknadsbaserade sätt att närma sig klimatförändringar som vi vet att han kan skriva.

Tyvärr lever inte ”Högerns gröna uppvaknande” upp till den allmänt sett höga standard som hans bok satt upp. Istället för att ta itu med de program för prissättning på koldioxid som har dykt upp inom den kapitalistiska politiken riktar Tanuro in sin kritik på förslag som utvecklats av den ledande

klimatforskaren James Hansen och det kritiska stöd vi gav hans förslag i *Monthly Review* och *Climate & Capitalism*.

Tanuro likställer vår ståndpunkt – och Hansens ganska annorlunda ståndpunkt – med ett förslag som har lagts fram av några amerikanska högerpolitiker, och hävdar att vi stöder en ”populistisk variant på en nyliberal teori”. Vi håller givetvis inte med om det.

Vi säger inte att våra åsikter står över all kritik. En öppen debatt är en central del av uppbygget av en internationell ekosocialistisk rörelse, och vi välkomnar eftertänksamma svar på allt vi har skrivit. Men eftersom Tanuros artikel allvarligt feltolkar både Hansens program och vårt sätt att närma oss det, måste vi rätta till hans missförstånd innan en verklig diskussion kan börja.

Hansens förslag

Det vi har kallat James Hansens ”strategi för en utväg ur klimatförändringarna” innehåller ett program för avgift-och-utdelning, där fossilbränslebolagen skulle betala en efter hand allt högre koldioxidavgift vid borrhålen, gruvschakten eller införselorten. Alla avkastningar från dessa inbetalningar skulle fördelas som utdelning till befolkningen på per capita basis.

Till skillnad från program för handel med koldioxid eller skatt på konsumentköp skulle Hansens föreslagna avgift vara enkel att samla in och svår att undkomma. Hansen beräknar att 60% av de amerikanska medborgarna skulle få mer i direkt utdelning än de måste betala i prisökningar.

Till skillnad från konventionella ekonomer som utlovar magiska resultat med hjälp av enbart en prissättning på koldioxid, inser Hansen att ”i sig själv kan inte en avgift på koldioxid lösa energifrågan och möjliggöra en snabb utfasning av kol”, så hans program går längre än så.

Han inbegriper ett direkt förbud mot olja baserad på tjärsand, oljeskiffer och skiffergas, och metanhydrater, liksom att stänga alla koleldade kraftverk som inte kan fånga in sina koldioxidutsläpp – vilket utgör alla som är i bruk idag.

Hansen kräver också att alla subventioner till fossilbränslebolagen ska avskaffas, en internationell övergång till hållbara jordbruk och skogsbruk, en snabb minskning av utsläpp av metan, ozon och sot, betydande hjälp till utvecklingsländerna för att utveckla och införa ren energi, och investeringar i vad han hoppas bli en säker, fjärde generationens kärnkraftsteknologi.

Sammantagna utgör dessa åtgärder en allsidig strategi för en utväg ur klimatförändringarna.

En konservativ trojansk häst

I februari 2017 publicerade det nybildade Klimatledningsrådet (CLC) ”Konservativa för utdelning på koldioxid”. Sex tidigare republikanska ledare och Walmarts tidigare ordförande skrev alla under, rädda för att en grovt miljöfientlig politik skulle skada republikanerna vid valen, och få ”yngre väljare, som har nyckeln till båda partiernas framtida politiska framgångar”, att stöda förespråkare av ”tillväxthämmande regleringar för styrning och kontroll”.

För att undvika det föreslog de ett program ”som visar upp den fulla kraften hos bestående konservativa övertygelser”. Deras huvudförslag – en gradvis stigande skatt på koldioxidutsläpp som

skulle delas ut till alla amerikanska medborgare – liknar verkligen Hansens program för avgift-och-utdelning, men i skarp motsättning till hans metod kräver de att det skulle knytas till en ”betydande minskning av regleringarna”. Inget förbud mot icke konventionella bränslen, ingen stängning av koleldade kraftverk och inga investeringar i miljövård eller ren energi. ”Större delen av EPA:s tillsynsmakt över koldioxidutsläppen ska fasas ut, inklusive ett direkt upphävande av Programmet för ren energi”, skriver de, och medborgare skulle inte tillåtas stämma utsläppskällor för skador.

Dessutom kommer avgiftsökningarna automatiskt att upphöra efter fem år, om inte en ”Expert-panel” [”Blue Ribbon Panel”] beslutar något annat. De preciserar inte panelens sammansättning, men vi kommer inte att bli överraskade om fossilbränsleintressen spelar en stor roll.

Kort sagt har inte CLC:s karikatyr på systemet med avgift-och-utdelning som mål att hindra klimatförändringarna. Det är en trojansk häst för att krossa alla praktiska åtgärder som kan bidra till detta mål.

I praktiken har förstås de verkliga republikanska ledarna beslutat att avskaffa skyddet med regleringar utan att bry sig om att bestämma ett koldioxidpris eller lova väljarna någon utdelning, så Tanuros oro för att CLC:s program skulle ”kunna forma allmänhetens samtycke på ett verkligt sätt” verkar malplacerad.

Ekosocialister och Hansens program

Detta republikanska svindleri är inte samma sak som Hansens program, och det liknar inte det revolutionära ekosocialistiska program som vi har försvarat i årtal.

Ändå förknippar Tanuro på ett tendentiöst sätt Hansens åsikter med de konservativas – och beskriver CLC:s program som ”en tanke som först föreslogs av den framstående klimatforskaren James Hansen” och påstår: ”programmet formulerades ursprungligen av ... Hansen”. Han hänvisar till ”Hansens och CLC:s förslag” som om de vore identiska. Och till vår stora förvåning hävdar han sedan att John Bellamy Foster ”[starkt] stödde ... utdelningsskatten”, och det gör även ”hans anhängare, som innefattar Ian Angus”. Han ägnar andra halvan av sin artikel till att kritisera oss för det.

Tanuro kanske inte menade att likställa våra åsikter med det reaktionära CLC:s, men det är förvisso det intryck hans artikel ger.

Trots att vi båda två har skrivit flera artiklar om Hansens sätt att närma sig klimatförändringarna, så grundar sig Tanuros kritik på ett enda exempel, Fosters ”James Hansen och strategin för en utväg ur klimatförändringarna”, som publicerades för fem år sedan. Denna artikel, den första i någon socialistisk skrift som diskuterade karaktären på och betydelsen av Hansens förslag, har två huvuddelar: ”Hansens strategi för en utväg”, en objektiv redogörelse för programmet, och ”Kapitalismens ekologiska avtryck: bortom Hansens strategi för en utväg”, en ekosocialistisk kritik som argumenterar för ”en mycket större social omvandling” än Hansen tänker sig. (Vi tycker att den kritik av Hansen som Foster gör i denna andra del faktiskt är mycket hårdare och mer fullständig än Tanuros).

I en kort avslutande del hävdar Foster att Hansens metod, trots sina begränsningar utgör ett viktigt steg framåt för rörelsen att stoppa kapitalismens ekocid [mord på ekosystemet].

Genomgående i artikeln använde Foster begreppet ”strategi för en utväg” som syftning på Hansens hela program, inklusive hans fokus att stänga oljeledningar, koleldade kraftverk och icke konventionell bränsleanvändning. Avgift-och-utdelning utgör bara en del av programmet, och som Foster klart säger kan det inte stå ensamt: ”alla uteslutande marknadsbaserade strategier tenderar att slå tillbaka, eftersom de huvudsakligen lutar till ekonomiska motiv”. Hansens program med avgift-och-utdelning, skriver Foster, ”är bara en enda bit av något som måste vara en mycket mer omfattande strategi för en utväg ur klimatförändringarna”.

Trots det behandlar Tanuro upprepade gånger Fosters positiva kommentarer om hela strategin som att han är entusiastisk över delen med avgift-och-utdelning. Han säger till exempel att vi ”hävdar att utdelningsskatt under nuvarande förhållanden är det enda möjliga sättet”. I sitt sammanhang säger Fosters ord tydligt att det är *Hansens* uppfattning, inte vår: ”Det har fått *honom* att tala för avgift-och-utdelning som det enda möjliga sättet att snabbt få ner koldioxidutsläppen” (kursivering tillagd).

Tanuro blandar i själva verket flera gånger ihop Fosters *framställning* av Hansens åsikter med Fosters egen *uppfattning* om dessa åsikter. Exempelvis hyllar Foster Hansen, som inte är socialist, för att han gör ett ”kalkylerat försök att driva igenom det mest omfattande program som kapitalets regim skulle kunna tänka sig att acceptera”. Denna kommentar syftar uppenbarligen på Hansens avsikter med hela strategin, men i Tanuros händer blir det: ”De hävdar att utdelningsskatt är ... ’det mest omfattande program som kapitalets regim skulle kunna tänka sig att acceptera’, som Foster uttrycker det.”

På samma sätt invänder Tanuro mot Fosters beskrivning av Hansens program som ett ”första steg”, eftersom ”[l]ösningen ... bara [kan] komma ... genom att de utsugnas och förtrycktas konkreta strider strålar samman”, och antyder att Foster ignorerar dessa strider. Han underlåter att notera att Foster, omedelbart efter att ha nämnt det första steget, varnar:

En verklig lösning kräver en radikal förändring av samhällets prioriteringar – den sorts revolutionära omvandling som kan ske med otänkbar hastighet om befolkningen en gång skulle nå sin egen sociala och miljömässiga vändpunkt.

Alltför ofta tar Tanuro Fosters ord ur sitt sammanhang och förändrar deras innebörd. Han skriver: ”Foster [hävdar] att Hansens förslag [avgift-och-utdelning] är ’objektivt revolutionärt’”. Här är Fosters hela mening:

Det som är objektivt revolutionärt i Hansens förslag är att det grundas i en känsla av både nödsituation och kris som med lätthet kan överföras på själva de finans- och monopolkapitalistiska ekonomiernas kärna.

Ingendera av oss har någonsin påstått att ett fristående program med avgift-och-utdelning är revolutionärt. Som Angus har skrivit:

[A]vgift och utdelning kan vara en del av ett radikalt handlingsprogram mot klimatförändringarna, men det räcker inte i sig själv, och det passar inte för att bygga de massrörelser som socialister vet är nödvändiga.

Det skulle ta alltför lång tid och stor plats att rätta till alla felciteringar och feltolkningar i artikeln,

men vi tror att vi har klargjort vår poäng. Daniel Tanuro kritiserar oss – och Hansen – för åsikter som vi inte har.

Betydelsen av en strategi för en utväg

Om vi plockar ner Tanuros artikel till sina huvudbeståndsdelar gör den två viktiga påpekanden. För det första: ”Marknaden kan inte vara lösningen ... Vi måste konfrontera ackumulationsdynamiken och det kan helt enkelt inte avgift-och-utdelning göra.” Och för det andra att vi behöver ”en social strategi som förenar sig med de utsugna och förtryckta för att utveckla ett ekosocialistiskt alternativ”.

Vi håller helt med. Det är precis vad Foster hävdar i just den artikel Tanuro kritiserar.

Trots alla sina starka sidor är Hansens strategi för en utväg i sig själv otillräcklig. Dess svaghet är att den inte går tillräckligt långt i att ta itu med de sociala och systematiska motsättningar som skapas av dagens finans- och monopolkapitalistiska maktstrukturer. Det som krävs under nuvarande förhållanden är att påskynda historien, inklusive att återuppbygga samhället. Den sorts förändringar som ska övervägas inom ramen för en global nödsituation går inte att begränsa inom de snäva gränser som den härskande klassen och dess politiska makt kommer att godta. Istället måste en effektiv strategi för en utväg ur klimatförändringarna lita till en mycket större samhällsomvandling som bara kan inledas med hjälp av demokratiska massmobiliseringar.

Ekosocialister behöver inte diskutera om marknadslösningar kan göra jobbet (de kan de inte) eller om vi behöver bygga en massrörelse som kan stoppa kapitalismens ekocid (givetvis behöver vi det). Den verkliga frågan är: hur kommer vi härifrån och dit? Hur kan ekosocialister, en relativt liten politisk strömning, bidra till uppbygget av den breda och enade rörelse som vi är överens om behövs?

Tanuros artikel diskuterar inte det *praktiska sammanhang* inom vilket Hansens strategi för en utväg ur klimatförändringarna utvecklades. Den amerikanska gröna rörelsen har sedan länge dominerats av konservativa och liberala organisationer som arbetar intimt samman med fossilbränslebolagen. Som Naomi Klein visar i *Det här förändrar allt: kapitalismen kontra klimatet*, har de största gröna grupperna ”trasslat ihop sina öden med de företag som står i klimatkrisens centrum ... nästan ingen har rena händer”. [Här översatt från engelska versionen – öa.] Vi kan inte göra särskilt stora framsteg mot klimatförändringarna så länge dessa krafter har den organisatoriska och politiska kontrollen.

Det är därför ekosocialister ska stöda grupper och kampanjer som 350.org, Idle No More och NoDAPL. Även om få av dessa ”nya klimatkrigare”, som Klein kallar dem, är uttalat anti-kapitalistiska, så riskerar de sina liv för att hindra kapitalets mest destruktiva projekt.

James Hansen spelade en avgörande roll för att motivera och bygga den nya radikala klimatrörelsen. Han är inte bara en klimatforskare vem som helst eller bara en aktivist vilken som helst. Sedan han för första gången vittnade inför en kongresskommitté 1979 har han erkänts som världens ledande klimatforskare och en central gestalt inom den nya klimatrörelsen:

Han har arresterats under försök att blockera koleldade kraftverk och under protester mot oljeledningen Keystone XL som var ämnad att ta olja från tjärsand i Alberta till Mexikanska

golfen. Hans aktivism och beredskap att arresteras för dessa frågor visar vad han anser vara livsnödvändigt.

En strategi för en utväg ur klimatförändringarna som hade initierats av ekosocialister skulle utan tvekan ha varit starkare och mer radikal än Hansens, men den skulle inte ha haft samma betydelse eller vetenskapliga trovärdighet. När en så framstående figur som han drar radikala slutsatser av regeringarnas och bolagens underlåtenhet att agera, då måste vänstern uppmärksamma det.

Foster skrev sin artikel 2013 av just den orsaken: att uppmärksamma ekosocialister och andra inom vänstern på denna viktiga svängning inom den gröna politiken, en stor förändring som ger nya möjligheter till enade aktioner mot kapitalismens ekocid. Vi skriver sådana artiklar eftersom vi är överens med Marx: ”Varje steg av verklig rörelse är viktigare än ett dussin program.”

Vi är oense med delar av Hansens program. Vi är betänkliga över hans stöd till kärnkraft, och vi tycker att han överbetonar delen med avgift-och-utdelning i sitt program. Men vi kan aldrig bygga en bred rörelse om vi kräver enhällighet. Om man inte tror att man av principiella skäl måste vara helt mot att sätta ett pris på koldioxid – och det är inte Tanuros uppfattning eftersom han är för skatt på flygbränsle – så finns det ingen anledning att utan vidare avvisa Hansens strategi för en utväg.

Vi diskuterar inte om avgift-och-utdelning är en fullständig lösning, utan om ett program som innehåller det, tillsammans med kampanjer för att stänga kolkraftverk, hydraulisk spräckning och exploatering av tjärsand, kan bidra till en massrörelse mot klimatförändringarna.

När vi bygger denna rörelse kommer vi att upptäcka att vi arbetar ihop med folk som tycker att ”sätta ett pris på koldioxid” är den bästa lösningen. (Om vi inte upptäcker att vi arbetar med dem så har vi inte nått tillräckligt långt ut!) Ska ekosocialister helt enkelt knuffa bort dem? Eller ska vi knuffa dem åt vänster, genom att argumentera, ”om ett sådant program införs så måste det rikta in sig direkt mot fossilbränslebolagen, samtidigt som det skyddar de arbetande och fattigas levnadsstandard”, som Hansens förslag siktar på?

Vi behöver ett handlingsprogram mot klimatförändringarna som kan få stöd från ett brett spektrum av nuvarande och möjliga aktivister. Hansens program kanske inte är perfekt, men vi känner inte till något bättre som har föreslagits av en klimatforskare med hans inflytande.

Systemet med avgift-och-utdelning står inte i motsättning till att bygga en massrörelse, om vi inte för fram det som den enda lösningen. Som en del av en bred strategi för en utväg längs de linjer som Hansen föreslår erbjuder det en principiell grund för att utveckla en bred rörelse mot klimatförändringarna och främja en systematisk utmaning mot kapitalismen.

Vi är överens med Daniel Tanuro om att marknaden inte är svaret: *ekosocialism är svaret*. Trots eventuella meningssmottningar vi kan ha, så ser vi fram mot att arbeta med honom i detta livsviktiga projekt.